

ВПЛИВ ЕКСПОЗИЦІЙНОЇ РОБОТИ НА ЗАСВОЄННЯ ГУМАНІТАРНО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ В ТЕХНІЧНИХ ЗВО

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті розкрито поняття експозиції та її роль в музейній діяльності, подається опис специфіки експозицій, основних типів виставок. Описані основні методи експонування та пропонується історичний екскурс в розвиток їх виникнення. Пропонуються спрямування на які мають орієнтуватися експозиції в технічних ЗВО.

Ключові слова: музей, експозиція, методи експонування.

Abstract

The article describes the concept of exposition and its role in museum activities, describes the specifics of expositions, the main types of exhibitions. The basic methods of exhibiting are described and the historical excursion is offered in the development of their emergence. It is proposed to focus on which to focus on the exposition in technical universities.

Keywords: museum, exposition, methods of exposition.

Вступ

Сучасні тенденції та гуманізаційні установки в світі потребують поважливого ставлення до культурної спадщини. Кожен народ намагається зберегти для наступних поколінь пам'ять про його витоки, культуру. І в цих процесах значну роль відіграють музеї. На сьогоднішній день в Україні йде розбудова музеїв, збагачення музеями, музейними лабораторіями освітні заклади.

Сучасні тенденції розвитку музейної справи характеризуються, в першу чергу, відмовою від уявлення про музей лише як науково-дослідну і освітню установу і прагненням до універсалізації, що знаходить віддзеркалення в нових принципах музейної роботи, таких як розвиток форм «м'якої» музеєфікації (так звані «екомuzeї»), розширення тематики експозицій, зміна складу і профілю фахівців, що працюють в музеї, залучення громадськості до проблем повсякденної діяльності музею [1].

Виклад основного матеріалу

Складно переоцінити освітні функції музеїв в закладах освіти але чи завжди їх діяльність є цікавою для відвідувачів? Особливістю музеїв є їх експозиційна діяльність та вірний підхід до оформлення експозицій. Як відомо, слово «експозиція» походить від латинського слова *expositio* – виставляння на показ. У музеях та на виставках – розміщення експонатів в певній системі (хронологічній, типологічній та ін.) [2].

Експозиція, за визначенням сучасних мистецтвознавців, науковців – систематизоване за відповідним принципом розміщення експонатів (речей, предметів дизайну, художніх творів) для забезпечення їх цілісного та послідовного сприйняття з метою вирішення поставленого творчого завдання [3].

Музейна експозиція має свою специфіку. Її основу складають не будь-які, а музейні предмети, що мають певну сукупність ознак і властивостей. В експозиції вони знаходять новий статус: стають експонатами, тобто предметами, виставленими для огляду [2].

В музейній практиці розглядають три основні типи музейних виставок [1]:

- тематичні виставки, в основі яких лежить певний сюжет;
- фондові виставки, які знайомлять відвідувачів з маловідомими і малодоступними колекціями;

- звітні виставки, які створюються за результатами реставраційних робіт, за підсумками комплектування фондів – так звані виставки нових надходжень.

Основним принципом організації музейної експозиції є цілісність – гармонійна єдність художньо-образного, функціонального, конструктивно-технічного та економічного аспектів, що організує музейні предмети за їх інформативними та атрактивними змістовими ознаками [4, с. 72-74].

У музеєзнавстві традиційно виділяють наступні основні методи експонування: *систематичний; ансамблевий; ландшафтний; тематичний*. Пропонуємо розглянути кожний з цих методів.

Систематичний метод експонування передбачає відбір, розміщення і інтерпретацію однорідних предметів відповідно до класифікаційної системи конкретної наукової дисципліни або галузі виробництва [1]. Їх поява в кінці XVIII – першій половині XIX ст. була пов'язана з бурхливим розвитком процесу диференціації у сфері науки і створенням профільних музеїв. В кінці XIX – на початку XX ст. в Західній Європі з'явилися перші експозиції, що склалися виключно з ансамблів. Це були експозиції музеїв просто неба.

Ансамблева експозиція зберігає або реконструює на основі достовірних наукових даних реально існуючу або типову для певної епохи соціокультурну обстановку. Ансамблева експозиція характерна для меморіальних музеїв, для музеєфікованих пам'яток історії й культури – палаців, садиб, селянських хат. Її прикладом можуть служити історичні інтер'єри або їх фрагменти, відтворені в музеях не тільки гуманітарного, але і природничонаукового профілю [5, с. 94].

Паралельно з ансамблевими формувалися і *ландшафтні експозиції*, що відтворюють взаємозв'язки і взаємозалежність природних компонентів. Їх основна структурна одиниця – біогрупи і ландшафтні діорами. Елементи ландшафтного методу експонування у вигляді біогруп з'явилися в природничо-наукових музеях в середині XIX ст. Біогрупа (біологічна група) є експозиційним комплексом з об'єктів тваринного і (або) рослинного світу.

Тематичною називають експозицію, яка за допомогою експозиційних матеріалів розкриває певну тему, сюжет, проблему, створює музейний образ подій або явищ, що відображаються. Основною структурною одиницею тематичної експозиції є тематико-експозиційний комплекс, що є групою предметів різних типів – речей, документів, образотворчих матеріалів [5, с. 101]. Першими в другій половині 1920-х рр. *тематичний, або комплексно-тематичний метод експонування* стали розробляти історико-революційні музеї стосовно своєї тематики – класової боротьби, економічної і політичної історії. З 1930-х рр. він став переважаючим методом експонування в радянських музеях; в даний час є провідним, головним чином, для історичних і краєзнавчих музеїв [1].

Також, представленні методи можуть поєднуватися.

На нашу думку, робота над експозиціями в заклад вищої освіти – є цілеспрямований на зацікавлення та креативність процес, який повинен змінюватися відповідно потребам молоді. Якщо мова йде про заклад вищої освіти, який не є гуманітарно спрямований, то відповідальність до експозицій збільшується, так як вони мають виконувати навчально-виховну функцію у поєднанні з професійним спрямуванням. Велика увага має звертатися на особистісно-орієнтовану спрямованість експозицій та виставок взагалі.

Організація діяльності музеїв в не гуманітарних закладах вищої освіти, вдале поєднання методів експозиції має спрямовуватися на:

- формування у студентів бажання усвідомлювати важливість культурних надбань та цінувати працю інших;
- гуманістичні підходи в освоєнні професії та розуміння її ролі в суспільстві;
- поєднання культурних надбань різних народів, що допоможе у ствердженні національної ідентифікації;
- засвоєння знань культурологічного спрямування та бажання молоді самостійно збагачувати свої знання у цьому руслі;
- акцентування уваги студентів на важливості діяльності музеїв в навчальному закладі та в загальному культурному розвитку;
- стимулювання пошуку ідей;
- спонукання науково-дослідної роботи в гуманітарно-культурологічному напрямках.

Висновок

Отже, розглядаючи історичний аналіз виникнення та методів побудови експозицій, ми можемо сказати, що протягом століть людство намагалося віднайти ефективні методи для збереження культурних цінностей та знайти найкращі форми роботи, щоб зацікавити відвідувачів. Ми розглянули на що має бути спрямована робота музеїв в освітніх закладах і вважаємо, що продуманий та вірний підхід до оформлення експозицій буде допомагати студентам не лише в отриманні знань з культурологічних дисциплін, а й сприятиме в освоєнні фаху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Яковець І. О. Експозиційна діяльність та дизайн експозиції в музеях: особливості сучасного стану в Україні // Музейний альманах. Наукові матеріали: статті, есе / Черкаський обласний художній музей. – Черкаси: Ю. А. Чабаненко, 2010. – №1. – С.12-15
2. Большой энциклопедический словарь. – 2-е изд., перераб. И доп. – М.: Большая Российская энциклопедия, 1998. – 1456 с.
3. Словник з дизайну і ергономіки [Текст]: термінологічний словник для фахівців з дизайну і ергономіки, інженерів, конструкторів, студентів ВНЗ / В. О. Свірко [та ін.]; під загальною ред. Свірка В. О. – 2-ге вид. перер. І доп. – Харків: видавництво НТМТ, 2009. – 131 с.
4. Соустин А. С. Этапы и основные технические приемы проектирования современных музейных экспозиций // Искусство музейной экспозиции. Современные тенденции архитектурно-художественного решения. – М., 1983.
5. Салата О.О. О-75 Основи музеєзнавства: навчально-методичний посібник / О.О. Салата – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. – 164 с.

Світлана Валентинівна Рикова - завідувач лабораторіями культурно просвітницького центру Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, Україна
sekanslana@gmail.com

Svetlana V. Rykova - Head of Laboratories of the Cultural Education Center of Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, Ukraine